

ОТНОСНО СЪЩНОСТТА НА ПОГАСИТЕЛНАТА ДАВНОСТ

Люба Панайотова

асистент по Гражданско право

в Юридическия факултет на Пловдивския университет
„Паисий Хилендарски“

1. Погасителната давност е един от основните институти на гражданското право с важно значение за защитата на гражданските права и тяхното упражняване. Поради липса на легално определение множество автори от различни правни отрасли са дефинирали същността на погасителната давност, разглеждайки я като типичен институт за правно регулиране — система от правни норми, които предписват спазването на определено поведение при осъществяване на предпоставките, визирани в закона, и безспорно — като юридически факт с погасителни последици.

В гражданскоправната доктрина доминира виждането, че погасителната давност е период от време, установен в закона, през който носителят на гражданското право бездейства — т. е., не го упражнява, или не иска принудителното му изпълнение, което води до погасяване на искането за принудително осъществяване на това право¹. Друг е въпросът, че някои автори считат за твърде ограничено погасителната давност да се разглежда като период на бездействие на носителя на субективното право, защото има случаи, при които и при бездействие на носителя не настъпва ефектът на давността, т. е. погасяването на правото. Това са най-често случаите на изпълнение при бездействие на кредитора, уредени в чл. 95 и следв. ЗЗД², когато дължимата сума се внесе на името на последния и той се уведоми за това. В тези случаи погасителната давност се разглежда като юридическо събитие — период от време, през което субективното право не е прекратено

по предвидените за това начини. Според други бездействието е само симптом на промяната, настъпила в течение на времето³.

Но интерес представлява не само типично юридическата — обяснимата с правни понятия, а и философско-правната страна на този институт, който, за разлика от повечето правни институти, ни предлага един нов поглед към разностранните механизми за въздействие на правото върху обществената реалност. Правото е многоаспектна динамична система, която посредством правните норми и правоотношенията регулира фактическите обществени отношения, като не само налага принуда, а и освобождава от нея. Така погледнато, тази система освен че установява субективни права, дава и задължителни предписания, скрепени със санкция. Погасителната давност според уредбата ѝ в законодателството като че ли не толкова установява задължителност, т. е. предписва право, колкото освобождава от право, за да приведе дължимото съобразно с фактическото, за да направи правото една ефективно действаща система⁴, а не толкова следваща методологията на обратния ред — фактическото да се скрепи с принуда и да стане дължимо. Това е един втори начин за установяване на правоотношения, при които правото дава възможност един юридически задължен правен субект да се превърне в естествено задължен, което има своето философско и историческо-правно оправдание. Разбира се, не трябва да се игнорира фактът, че няма абсолютна правна симетрия между фактическо и дължимо.

От тази гледна точка погасителната давност е едно своеобразно правно явление, което има общи черти с другите погасяващи права институти на гражданското право — удовлетворяване на кредитора, или още изпълнение, прихващане, подновяване, опрощаване и др. Не случайно те са поместени в Глава V на ЗЗД — Погасяване на задълженията. Още от римското право са известни два типа способности за погасяване на задълженията — доброволно и недоброволно. Доброволни са плащането, компенсацията, опрощаването на дълг, прекратителният срок и условието. Недоброволни способности са сливането, смъртта и погасителната давност. Характерно за първите е било това, че погасяването настъпва *ipso iure* и идва по волята на страните, а при вторите погасяването е следствие на външно събитие и е необходимо възражение, за да

настъпи⁶. Законът за задълженията и договорите не изброява в отделна разпоредба способите за погасяване на задълженията (за разлика от чл. 141 на стария ЗЗД), понеже основанията се увеличават и не могат да бъдат обхванати изчерпателно.

2. Между погасителната давност и другите способности за погасяване на задълженията има съществени разлики от материално-правно и процесуално естество, което не изключва връзката между тях и въздействието, което си оказват. Но именно разгледана чрез тази връзка особената същност на погасителната давност като самостоятелен правен институт се откроява най-ясно. При другите способности за погасяване на задълженията изтичането на фиксиран в закона период от време няма такова значение, както при давността. При тях определящо и основно място играе волеизявлението на оправомощеното лице, което се изразява или като компенсационно изявление — чл. 103, или като волеизявление за постигане на съглашение между кредитора и длъжника — чл. 107 и 108 ЗЗД. Също така, изтичането на давността само по себе си не поражда погасителен ефект както при тези факти — необходимо е още задълженото лице да се позове на давността чрез възражение, за да се осъществи фактическият състав, който съгласно ЗЗД поражда погасяване на задължението. Не случайно в литературата давността се дефинира самостоятелно като правопогасяващ юридически факт, а останалите способности за погасяване на задълженията — като правопрекратяващи⁶. В процеса правното значение на давността като правопогасяващ факт е, че за нея съдът не следи служебно, а само ако има възражение от страна на длъжника. Обратно — при правопрекратяващите юридически факти ответната страна трябва да ги докаже, за да се вземат предвид от съда и да се противопоставят на насрещно твърдяните субективни права.

Или, когато бъде доказана давността, има отрицателен ефект за твърдяното право, а когато бъдат доказани другите факти, ефектът е положителен. Разлика има в действието на давността и на същинските правопрекратяващи факти и след приключването на един изпълнителен процес. Докато ефектът на тези факти може да се предяви с иск за връщане на недължимо полученото срещу възискателя, то пропуснатото възражение за изтекла давност не може да се предяви чрез такъв иск⁷. С други думи, ако длъжникът

е изпълнил своето задължение като не е знаел, че давността е изтекла, той не може да иска обратно платеното, след като веднъж е пропуснал възможността да възрази по делото. Това още потвърждава, че давността не може да се предявява чрез иск, а само чрез възражение (ore exsceptionis), схванато като отбранително средство срещу кредиторската претенция. Към тази група от факти спадат безспорно и преклузивните срокове, при които погасителният ефект е още по-силно изразен отколкото при давността, предвид характерните особености на тези срокове⁸. Въпреки тези съществени различия, философско-правните корени и на давността, и на правопрекратяващите факти са едни и същи — целят освобождаване на правата от тяхната юридическа задължителност или изобщо прекратяване съществуването на задълженията.

3. Погасителната давност трябва да се разграничи, за да се види по-добре нейната същност от пропушането на един известен срок (la dechance). Срокът е период от време, само в течението на което известно право може и трябва да бъде упражнено. В противен случай това право не може вече да се използва. Този срок може да идва както от закона, така и от договор между страните, или от съда (в определени случаи). Вредните правни последици, свързани с пропушането на срока, настъпват по право и не е необходимо някой да напомня за изтичането му. Напротив — давността се взема предвид, ако ответникът възрази. От възражението за давност всеки може да се откаже — разбира се, щом тя е изтекла (чл. 113 ЗЗД). Напротив — има случаи, в които правната вреда, свързана с пропушането на срока, не може да се отстрани дори и със съгласието на противната страна (напр. пропушането на срок за подаване на апелативна жалба). Но като цяло принципите и за двете уредби са общи.

От друга страна, погасителната давност не трябва да се смесва с изгубването на едно право вследствие неизползване (per non usum). Като правило правата не се изгубват чрез простото им неизползване, защото в същността на всяко право се намира и правната допустимост, гарантирана от закона, правото да не се използва, ако така реши правоимащият. Естествено, от този принцип има изключения, които законът изрично е уредил. В тези случаи едно право се изгубва, след като притесителят му в опреде-

лен срок не се ползва от него. По нашия закон това са правото на строеж — чл. 67 ЗС и правото на ползване — чл. 59, ал. 3 ЗС. И в двата случая са предвидени 5-годишни срокове за упражняване на правата, после настъпва един специален вид давностно погасяване, характерен само за вещното право. Счита се, че и в тези случаи би следвало да се прилагат по аналогия общите правила за давността. Някои автори считат, че в тези два случая се касае всъщност не за давностни, а за преклузивни срокове⁹.

В тази връзка резонен е въпросът за съотношението между погасителна и придобивна давност, за тяхното взаимодействие и разграничаване. Тази съпоставка по свой начин помага да се осъзнае същността на погасителната давност като своеобразно правно явление със собствени философско-правни особености. От древни времена за обозначаването на двете давности съществуват различни термини. Придобивната, известна като *usucapio* е водела до придобиването на собственост върху вещь, или сервитут чрез владение, продължило определено време, а погасителната — *praescriptio extinctiva* — до погасяване на исковите права поради неупражняването им. И понастоящем в теорията многократно е изтъквано общото и различното между двете давности, като се наблюдават две тенденции: според първата се стига до обединяването на двете давности в един институт за давността, който да се изучава от общата теория на правото предвид множеството общи страни¹⁰; според втората се стига до тяхното разграничаване и осмисляне като напълно самостоятелни правни конструкции със свои собствени основания и правно значение¹¹. Наред с посочените в доктрината аргументи с настоящото изложение се прави опит да се открият и други такива в подкрепа на втората тенденция.

Придобивната давност е типичен правен институт, съвкупност от норми, които превръщат нещо фактически станало и налично в юридически неприкосновено. При придобивната давност, която се свързва изключително с придобиването на вещни права, упражняването на фактическа власт върху вещь в определен от закона период от време (5 или 10 години), довежда до възникването на право на собственост или друго вещно право и до съответната държавна санкция за това право, а именно — абсолютно задължение на всички останали правни субекти да се съобразяват с новото

положение и да не нарушават правото на собственика, породено от давността.

Скрепяването със съответните петиторни искиве за защита на собствеността само по себе си доказва, че вследствие на придобивната давност се стига до юридическото обвързване на фактически настъпило обществено отношение и превръщането му в правоотношение. Обратно — изтеклата погасителна давност не само че не скрепява с искиве за защита, а цели освобождаване от тях. Оттук следва, че философската същност на придобивната давност не е да лишава от права, а да закрепва правноизискуемо поведение — разбира се, при спазване на законите условия. Според П. Венедиков, когато се придобие право на собственост по давност, това води до погасяване правото на предишния собственик, обаче погасяването е само необходимо следствие от придобиването по давност. При погасителната давност има само погасяване на право, без да има срещу това придобиване на право от друго лице¹². Или, що се отнася до връзката между двете давности във вещното право, може да се направи заключение, че придобивната давност не е възможна, без да е съпроводена с погасителна, и обратно — не може правото на собственост да се погаси по давност, без да възникне такова право за друг правен субект. При придобивната давност новият собственик придобива правото на собственост не на някакво свое основание — новото правоотношение сменя старото вследствие фактическо изменение в отношенията между двамата субекти.

В облигационното право с изтичане на давностния срок се погасява претенцията на кредитора върху дължимата му имуществена стойност и същевременно длъжникът придобива правото върху тази част от имуществото си, която до тогава е била подчинена на правото на кредитора. Това, че е била подчинена, не означава, че е загубена. Длъжникът не е преставал да бъде собственик на вещта, с която дължи на своя кредитор. Още повече, ако не е наложен запор или възбрана, той би могъл свободно да се разпорежда с нея. Давностният срок погасява правото на кредитора и задължението на длъжника, но не води до придобиване на някакво право, тоест, не смятам, че в тази хипотеза погасителната и придобивната давност вървят заедно. Но предвид казаното и във

вещното право ако се разгледа чл. 108 ЗС ще се види, че правото на собственост на собственика не се погасява по давност — просто неговият иск ще следва да се отхвърли поради течението на придобивната давност¹³. Двете давности са самостоятелни, различни институти и не може да се поддържа, че са двете страни на едно и също явление — давност. От друга страна, придобивната давност е характерна за абсолютните права — право на собственост, ограничени вещни права. Погасителната давност по принцип не се прилага при абсолютните права, с някои изключения — правото по чл. 78, ал. 2 ЗС и правата на строеж и ползване — ако приемем, че в тези случаи има давностен срок. Също така обсегът на правата, спрямо които намират приложение погасителната и придобивната давност, е различен.

Погасителната давност намира приложение най-вече при един от начините за осъществяване на субективните права — принудителният. При извънсъдебното осъществяване тя е безсмислена. Обратното — придобивната давност намира приложение, когато липсва гарантираност и принуда, а тепърва предстои едно фактическо състояние да се превърне в субективно право, защитено от правния ред. Оттам техните цели са различни и моментите, в които законодателят ги предвижда — също.

Не само уреждането на двата института в различни нормативни актове (погасителната — в ЗЗД, а придобивната — в ЗС), не само тяхното действие (едната като обратната страна на другата), не само това, че погасителната давност намира приложение във всички отрасли на частното право, а и за имуществени права от данъчноправен характер като данъци и такси, а придобивната — само във вещното право, но и самата им социално-правна и философска същност ги отличават и им придават самостоятелно съществуване. Или, погледнато през тази призма, положението при погасителната давност изглежда така: юридически правата трябва да се упражняват — това е дължимото, схванато като изискване на правна норма, но вследствие на едни или други факти (бездействие на носителя, незнание, немарливост) правата не се упражняват — т. е., върху тях въздейства фактическото, правото съзира неговата сила и го въздига в дължимо, т. е., урежда го с правни норми.

4. Интересно е взаимодействието между погасителната давност и някои правопрекратяващи факти. Плащането като такъв факт погасява задължението вследствие изпълнението на престацията, която съставлява негов обект. То предполага съгласие на волите и от това следва, че е доброволен способ. Може да се направи връзка между плащането и погасителната давност, която в случая служи за стабилизиране и утвърждаване на неговия ефект при хипотези на изгубване или унищожаване на разписката за платен дълг. Тя ще попречи изправният длъжник да плати два пъти и понеже той най-често не разполага с друго доказателство, ще се обърне за помощ към времето — т. е., към изтеклия давностен срок за претенцията на кредитора. Това може да се развие като хипотеза след като се е осъществил фактическият състав на чл. 109 ЗЗД, а именно — след връщането на документа за дълга или след издаването на разписка за платен дълг по чл. 77 ЗЗД.

И при сливането като правопрекратяващ факт възниква интересен проблем във връзка с давността, по-специално — в случаите на възстановяване на вземането. Облигационното отношение при сливането се погасява поради правната невъзможност някой да бъде кредитор и длъжник на самия себе си. Но ако осъщественото сливане отпадне по една или друга причина, погасеното вземане се възстановява. Следва ли в тези случаи да започне да тече нова погасителна давност за възстановеното вземане, или ще се зачита изтеклата давност до преди сливането? В текстовете на ЗЗД относно спиране и прекъсване на давността (чл. 115 и 116 ЗЗД) не се споменава сливането като основание за едно от двете действия. Може би законодателят не е намерил за необходимо да го уреди предвид изключително редките хипотези на практика и предвид множеството специални законови текстове, при които изобщо е изключено сливането с оглед откриване на възможност за отблъскване претенции на трети лица (чл. 67 ЗН, чл. 178 ЗЗД и др.). Логично е докато трае сливането давност за вземане да не тече. Проблемът се поставя след като сливането отпадне и между страните възникне правен спор. Следва ли те да зачетат теклата преди сливането давност (понеже става дума за съществувало вече между тях нереализирано вземане), или ще трябва да започне да тече нова давност от момента на прекратяване на сливането? На

първ поглед може да се възприеме второто разрешение предвид на това, че *de lege lata* сливането не е предвидено в текстовете на 33Д относно спиране и прекъсване на давността. *De lege ferenda* обаче би могло да се предвиди зачитане на изтеклата давност, понеже става дума за едно и също вземане между същите страни, но все пак е необходимо изрично законодателно решение в този смисъл.

Прекратителният срок и условието са също способи за погасяване на задълженията. И при тях имаме доброволно погасяване вследствие на съгласие на страните, само че това съгласие идва в момента на сключването на договора, а не впоследствие. Общото между давността и прекратителния срок е изтичането на период от време. Такова време се изисква и за сбъждане на условието. Разликите са в доброволността на погасяването при прекратителния срок и условието, и в това, че, без конкретно да е желано, при давността то настъпва по силата на закона. Подобно на погасителната давност тези способности за погасяване на задълженията не са били допускани в старото римско право.

5. Интересно е историческото развитие на института погасителна давност. Проследяването му позволява да се направят заключения относно нейната същност и настоящата ѝ законова уредба. Старото цивилно римско право е изключвало погасяването по давност на исковете — те са се считали за вечни и ненакърними. Това разбиране има допирни точки и с идеята за недопустимост на уговаряне на погасителен срок при договорите. И двете правила са гарантирали твърде строго (в съобразие с тогавашните изисквания на правния живот) изпълняемостта на задълженията. Не е било мислимо законното предвиждане на период от време, който да освобождава обвързалите се веднъж длъжници. Естествено, и тогава е имало изключения, въвеждани най-често със специален закон (*lex Furia*), които са касали ограничен брой искове. Едва по-късно създадените от преторите и едилите искове са се просрочвали с кратка (едногодишна) давност. Това развитие не е засягало всички преторски искове — част от тях продължавали да бъдат постоянни във времето. Няма единомислие сред изследователите на този период кои са били критериите за това дали един иск ще бъде постоянен или временен, нито за начина на изчисляване на ежегоден давностен срок. Господстващото

мнение приема, че се е касаело за срок, при който са се смятали само дните, в които ищецът е могъл да води иск, без да е възпрепятстван от изрично посочени в закона условия¹⁴. Една конституция на Теодосий от 424 г. постановява, че всички икове, които са били постоянни, или вечни, занаяпред ще се просрочват по давност. Присма се, че от тази конституция датира теорията за погасителната давност и нейното развитие и усъвършенстване като самостоятелен институт. Безспорно, тя е извикана на живот от нуждите за сигурност и стабилност на все по-силно развиващата се стопанска, оттам — и правна система. Забелязва се, че в този период значително нараства срокът на давността — 30 години от деня, в който правото е станало изискуемо, но този срок се увеличава на 40 години за някои икове — например за ипотечния. Давността се е прилагала както за вещните, така и за личните икове и е въведено спиране и прекъсване¹⁵.

Едва буржоазното право утвърждава давността като цялостен правен институт. Тя се явява средство за запазване на т. нар. „обществен мир“, като начин да се избегнат конфликти, които ще нарушат установения порядък. Не случайно френският Code civil от 1804 г. поставя разпоредбите за давността в последната книга — трета, отдел XX, като по този начин я прави стабилна основа, общовалидна за всички права, установени в предишните отдели. Прави впечатление, че редакторите на законника са разгледали на едно и също място и двете давности — погасителна и придобивна, като са се опитали да формулират едно общо определение. Целта е била не да се игнорират съществените различия между тях, а да се избегнат ненужните повторения предвид някои общи правила и за двете давности. В чл. 2219 от Code civil се казва, че: „Давността е способ за придобиване на едно право или за освобождаване от едно задължение чрез изтичане на известно време и под условията, определени от закона.“ От това определение се вижда, че погасителната давност се третира във френското право като един освободителен период от време, като способ за освобождаване на длъжниците от техните задължения, който законово се предвижда и гарантира. Различните погасителни давности (30 години — обща, особена давност — от 6 месеца до 5 години) по Code civil са се основавали на едно предположение за плащане, което е целяло да

замести документа, който често пъти поради унищожаване или изгубване е липсвал на длъжника, за да установи той своето освобождаване и да му се попречи да плати два пъти. Всъщност тя е служела като юридическо основание на платилия длъжник, което да го защити срещу една неоснователно повдигната претенция от неговия кредитор. Но, от друга страна, тази уредба дава възможност да бъде отблъсната една законна претенция и да се окаже погасено задължението на един неплатил длъжник. В този втори случай тя е истински способ за погасяване на вземането, който идва от закона и цели балансиране интересите на кредитора с тези на длъжника.

В Code civil няма текст, аналогичен на чл. 118 ЗЗД, съгласно който „Ако длъжникът изпълни задължението си след изтичане на давността, той няма право да иска обратно платеното, макар и в момента на плащането да не е знаел, че давността е изтекла.“ Този текст е заимстван от германския граждански Законник от 1896 г., чийто § 222 е озаглавен „Действие на давността“. Съгласно този текст и след изтичането на давността правото на кредитора се запазва, както и задължението на длъжника, само че те не могат да се осъществяват по принудителен ред. Но според Code civil длъжник, който плаща въпреки давността, се отказва от правото си да предяви давността и не може вече да оспорва този отказ. Тук нещата са поставени на друга плоскост, макар че се стига до същия резултат — възможност да се изпълнят задълженията и след изтичането на давностния срок, ако длъжникът реши да постъпи така. Или, според френското право погасителната давност унищожаване не само иска, а и правото, което му служи за основа и не се признава съществуването на някакво естествено задължение¹⁶. Отказването от изтекла погасителна давност, както и от изтекла придобивна се сравнява с едно отчуждаване и затова по френското право се изисква способност за отчуждаване.

За разлика от Code civil, германският граждански законник от 1896 г. — творение на пандектната система, разглежда погасителната давност разделно от придобивната. В § 194, озаглавен „Предмет на давността“ се дефинира по един лаконичен начин, че: „правото да се иска от друго действие или бездействие (претенция) е подчинено на давност“. В следващите параграфи се дават

видовете давностни срокове по немското право и там, както и в Code civil, обикновено давността е 30 години, а освен нея има и кратки — 2- и 4-годишни давности. Интересно е, че разпоредбата на чл. 113 ЗЗД не възпроизвежда изцяло френския и германски законници, що се отнася до съгласението относно скъсяването на давностните срокове. По нашето право подобно съгласение би било недействително, докато § 225 BGB допуска облекчаването на давността, в смисъл по-особено скъсяване на давностния срок. Същото е положението и в Code civil, където съкращаването на срока е можело да се уговаря предварително, най-често — при договорите за застраховка. И двата закона не допускат удължаване на установените давностни срокове, както и отказването от погасителната давност преди тя да е изтекла.

Въпреки различията в множество текстове, при съпоставка между българския граждански закон и неговите първоизточници от чужд произход все пак може да се твърди, че принципите на изграждане на материята за погасителната давност са се запазили — особено онези, които се отнасят до правната ѝ същност.

Българското обичайно право не съдържа разпоредби относно погасителната давност. В народното съзнание няма давностен срок за един дълг — правото на кредитора не се изгубва дори и след смъртта на длъжника. И все пак, ако кредиторът не е търсил вземането си, той не може да си го иска от наследниците на длъжника¹⁷.

След Освобождението норми относно давността има в първия ЗЗД — от 1893 г. (ДВ, бр. 268 от 5 декември 1892 г., влязъл в сила от 1 март 1893 г.). С влизането в сила на ЗД от 1898 г. се отменят всички съществуващи разпоредби и се внася един общ режим за придобивната и погасителната давност. От друга страна, Законът за давността е отменен от Закона за собствеността от 1951 г., който урежда придобивната давност, като я разделя от погасителната. А текстовете, които се отнасят до погасителната давност, се отменят от новия ЗЗД от 1951 г. и той помества новата уредба в Глава V.

6. Всичко това ни води до извода, че погасителната давност като правен институт и като философско-правно явление дава възможност задължените лица да не изпълняват своите задълже-

ния, да не удовлетворяват претенциите на своите кредитори, и това да става в съответствие с правото — т. е., давността дава възможност задълженията правомерно да останат неизпълнени. А това е нещо, което, принципно погледнато, правото в други случаи не допуска, като не се забравя фактът, че правните норми осигуряват механизми за доброволно изпълнение на задълженията, което бива и юридически санкционирано (чл. 118 ЗЗД). В това се състои уникалната същност на този правен институт, основната цел на който е да се постигне в най-висока степен баланс на противоречиви интереси и целесъобразност, която цел съвпада с целите на правото въобще.

¹ ВАСИЛЕВ, Л. Гражданско право на НРБ. Обща част. Нова ред.: Ч. Големиннов. С., 1993, с. 393; ТАДЖЕР, В. Гражданско право на НРБ. С., 1972, с. 349.

² ПАВЛОВА, М. Гражданско право. Обща част. Т. I. С., 1995, с. 254.

³ БОЯДЖИЕВ, П. Към теорията за давността. — Правна мисъл, 1972, № 3, с. 66. ✓

⁴ Или, както се изразява Ж. Сталев, „ако не се защита нормативната сила на фактическото, състояща се в зависимостта на правната уредба от естеството на регулираната материя, ще се стигне до осуетяване на фактическата сила на нормативното, т. е., на ефикасността на уредбата.“ Вж СТАЛЕВ, Ж. Нормативната сила на фактическото. С., 1997, с. 154.

⁵ ЗАХАРИЯ-КРОМЕ. Ръководство по гражданско право. Т. I. Обща част. С., 1919, с. 259 и сл.

⁶ ТАДЖЕР, В. Цит. съч., с. 170; ПАВЛОВА, М. Цит. съч., с. 44.

⁷ СТАЛЕВ, Ж. Принудително осъществяване на право, засегнато от давност. — Соц. право, 1967, № 4, с. 25.

⁸ ГОЛЕВА, П. и С. Чернев. За квалификацията на давностните и преклузивни срокове. — Правна мисъл, 1987, № 1, с. 28 и сл.

⁹ ПАВЛОВА, М. Цит. съч., с. 264.

¹⁰ БОЯДЖИЕВ, П. Цит. съч., с. 70.

¹¹ ВАСИЛЕВ, Л. Цит. съч., с. 394; Вж и ВЕНЕДИКОВ, П. Система на българското вещно право. С., 1947, с. 297.

¹² ВЕНЕДИКОВ, П. Пак там.

¹³ ВАСИЛЕВ, Л. Цит. съч., с. 396.

¹⁴ GIRARD, Paul. Manuel élémentaire de droit romain. Part III. Paris, 1923, p. 1046.

¹⁵ ЛАКАТИНЕРИ, Бодри Г. Кратък курс по гражданско право. Обща теория на задълженията и договорите. (прев. Л. Фархи, Вл. Петров). С., 1920, с. 269.

¹⁶ ЗАХАРИЯ-КРОМЕ. Цит. съч., с. 289.

¹⁷ МАРИНОВ, Д. Българско обичайно право. С., 1995, с. 215.

**ОТНОСНО СЪЩНОСТТА НА ПОГАСИТЕЛНАТА ДАВНОСТ
(CONCERNING THE ESSENCE OF THE LIMITATION PERIOD)**

Author(s): Lyuba Panayotova

• **Keywords:** limitation period; methods for repayment of obligations

• **Summary/Abstract:** This contribution considers the statute of limitation period as one of the main civil law institutions. A distinction is made between the statute of limitations and other methods of material and procedural nature for extinction of obligations. Attention is also paid to the interaction between the statute of limitation period and certain facts terminating rights. In conclusion, the question of the historical development of the institution is also touched upon.

**TRANSLITERATED REFERENCES
NOT WRITTEN IN THE ROMAN SCRIPT**

- ВАСИЛЕВ, Л. Гражданско право на НРБ. Обща част. Нова ред.: Ч. Големинов. С. (VASILEV, L. Grazhdansko pravo na NRB. Obshta chast. Nova red.: Ch. Goleminov. S.), 1993
- ТАДЖЕР, В. Гражданско право на НРБ. С. (TADZHER, V. Grazhdansko pravo na NRB. S.), 1972
- ПАВЛОВА, М. Гражданско право. Обща част. Т. I. С. (PAVLOVA, M. Grazhdansko pravo. Obshta chast. T. I. S.), 1995
- БОЯДЖИЕВ, П. Към теорията за давността. – Правна мисъл (BOYADZHIEV, P. Kam teoriyata za давността. – Pravna misal), 1972, № 3
- ЗАХАРИЯ-КРОМЕ. Ръководство по гражданско право. Т. I. Обща част. С. (ZHARIA-KROME. Rakovodstvo po grazhdansko pravo. T. I. Obshta chast. S.), 1919
- СТАЛЕВ, Ж. Принудително осъществяване на право, засегнато от давност. – Соц. право (STALEV, Zh. Prinuditelno osashtestvyavane na pravo, zasegnato ot давност. – Sots. pravo), 1967, № 4
- ГОЛЕВА, П. и С. ЧЕРНЕВ. За квалификацията на давностните и преклузивни срокове. – Правна мисъл (GOLEVA, P. i S. CHERNEV. Za kvalifikatsiyata na давностните i prekluzivni srokovе. – Pravna misal), 1987, № 1

- ВЕНЕДИКОВ, П. Система на българското вещно право. С. (VENEDIKOV, P. Sistema na balgarskoto veshtno pravo. S.), 1947
- ЛАКАНТИНЕРИ, Бодри Г. Кратък курс по гражданско право. Обща теория на задълженията и договорите, (прев. Л. Фархи, Вл. Петров). С. (LAKANTINERI, Bodri G. Kratak kurs po grazhdansko pravo. Obshta teoria na zadalzhenyata i dogovorite, (prev. L. Farhi, Vl. Petrov). S.), 1920
- МАРИНОВ, Д. Българско обичайно право. С. (MARINOV, D. Balgarsko obichayno pravo. S.), 1995